

ÅSENHÖGA ÖDEKYRKOGÅRD

Väster om Åsenhöga kyrka ligger socknens gamla kyrkplats. När dagens nyklassicistiska kyrka byggdes 1857 revs den gamla träkyrkan och kyrkogården övergavs. Under 1900-talet har ödekyrkogården försiktigt iordningställt. Den stämmingsfulla platsen ger en äkta bild av hur landsbygdens småländska kyrkogårdar såg ut före industrialismen. De var vildvuxna ängsmarker med naturligt upptrampade gångar. Ofta var det klockarens löneförmån att få bärga höet på kyrkogården.

Kyrkplatsen i Åsenhöga etablerades under medeltiden. Som i så många andra skogssocknar byggde bönderna kyrkan av trä. Altarplatsen är nu markerad med ett kors. Vad som i sammanhanget förefaller exklusivt är det 30-tal vårdar av huggen sandsten som står på kyrkogården. Dessa är från 1684–1832 och vittnar om en lokal gravkonsttradition som dog ut i och med industrialismens maskinellt producerade vårdar. Handhuggna stenvårdar var i andra delar av länet en lyx. Ofta utmärktes gravarna endast med en liten jordhög eller en trävård som efter hand rutnade bort. Än mer ovanlig är den vackra gjutjärnshäll från 1712 som ligger över kyrkoherde Lacanders grav.

Kyrkogårdens yta var uppdelad efter socknens olika gårdar, varje hemman hade sin gravplats. De flesta av dessa ligger norr om platsen för kyrkan. Vanligen förknippades nordsidan med mörker och onda makter, men här var sydsidan helt enkelt för vattensjuk för begravingar. År 1770 uppges att kyrkan "står i en dälld så djup, at hon med djupa diken måste förvaras för vattnets uppstigande".

Kring kyrkogården löper en mossbelupen stenmur från 1789. Innanför är ett dike som anlades 1811 för vattnets bortledande. Ingången i öster har en timrad stiglucka som täcks av ett spåntak. Denna är från 1695 och ursprungligen fanns likadana i söder och norr – en skyddad plats för allmogens samtal och affärer i anslutning till gudstjänsten.

Tovig ängsmark med handhuggna gravstenar från 1700-talet. Foto Jönköpings läns museum.

SMULTRONSTÄLLE 13

HITTA HIT

Åsenhöga ligger ca 6 km nordost om Gnosjö. Ödekyrkogården ligger vid hembygdsgården, ca 300 m väster om kyrkan.

Koordinater:

N 6363298 / E 427390
(SWEREF 99 TM) // N 57°
24' 23,90", E 13° 47' 29,31"
(WGS84)

Åsenhöga ödekyrkogård. I bakgrunden är en timrad stiglucka från 1695, förr en vanlig syn på länets kyrkogårdar. Foto Jönköpings läns museum.

JÖNKÖPINGS LÄNS
MUSEUM

036-30 18 00 • www.jkpglm.se

SMULTRONSTÄLLEN

Ute i landskapet finns massor att upptäcka! Länsmuseet presenterar här smakprov på sevärdheter i Jönköpings län med utgångspunkt i kulturmiljöer och kulturarv.

Här finns välkända kulturminnesmärken såsom Habo kyrka och domarringarna i Smålandsstenar, men också mer okända pärlor såsom flottningsslämningarna i Valån och Stengårdshults kyrka. I länet finner vi många spår efter forna tiders människor och verksamheter, allt ifrån slott- och herresäten till övergivna vägbanor och odlingsrösen i skogsmark.

Vår tanke med Smultronställen är att det ska locka till utflykter i kulturlandskapet – där finns vår historia, som tar sig olika uttryck i den fysiska miljön. Det är ett arv värt att uppleva och värna. Under rubriken Smultronställen kommer vi allteftersom fylla på med ännu fler sevärdheter, både för länsbor och långväga besökare. Ju fler som upptäcker dessa pärlor, desto större möjlighet att de bevaras för framtiden.

FAKTA

I Jönköpings län finns över 40 000 registrerade fornlämningar, 87 riksintressanta kulturmiljöer, närmare 130 byggnadsminnen, ungefär 150 kyrkor, 100-talet hembygdsgrändar med samlad äldre bebyggelse, ett stort antal industrihistoriska miljöer samt två kulturreservat. Därtill finns också ett stort antal kulturmiljöer med bevarandevärd bebyggelse. En del av dessa kan man få information om via länsstyrelsens och kommunernas hemsidor. Man kan även hitta beskrivningar via de olika hembygdsföreningarnas respektive sidor.

BRA ATT VETA

Tillgängligheten till de olika smultronställen varieras. En del är välskyttade, enkelt tillgängliga och uppfyller krav på parkeringsplatser etc. Andra kräver mer av besökaren, kanske behöver man gå en längre sträcka för att nå sitt mål, ibland är det snårig skog och väl framme möts man kanske av en trasig skylt (om det ens funnits någon). Platserna bär dock alltid på en spännande och intressant historia.

Notera också att många av de kulturhistoriska byggnaderna är privatägda och endast tillgängliga för exteriör beskådan. Respektera privat tomtmark. Många kyrkor är öppna sommartid. Under andra tider på året brukar man kunna kontakta kyrkvaktmästaren som öppnar upp.

